

स्याङ्जा जिल्ला मालुङ्गा गा.वि.स.का मगर जातिहरुको
सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक
अवस्थाको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय अन्तर्गत
पृथ्वीनारायण बहुमुखी क्याम्पस मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय
इतिहास तथा संस्कृति विभाग स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको
छैटौँ पत्रको प्रयोजनका लागि मात्र

शोधपत्र

शोधार्थी

तारा प्रसाद बस्याल

कक्षा रोल नं. : ९/०६२

त्रि.वि.दर्ता नं.: १४७३८-८६

परीक्षा रोलनं.: ३०४५

इतिहास तथा संस्कृति विभाग

पृथ्वीनारायण क्याम्पस, पोखरा

वि.स.: २०६८/ई. २०१२

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय पृथ्वीनारायण क्याम्पस मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय इतिहास तथा संस्कृति विभाग अन्तर्गत इतिहास विषयको स्नातकोत्तर तहको पाठ्यक्रम अनुसार श्री तारा प्रसाद बस्यालले “स्याङ्जा जिल्ला मालुङ्गा गा.वि.स.का मगर जातिहरुको सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक अवस्थाको अध्ययन” शिर्षकको शोधपत्र मेरो सुपरिवेक्षणमा तयार पार्नु भएको हो । शोधकर्ताद्वारा परिश्रम पुर्वक तयार पारिएको यस शोधकार्य बाट म सन्तुष्ट छु । उक्त शोध पत्रको उचित मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दै निजको उज्वल भविश्यको कामना गर्दछु ।

मिति: वि.स: . २०६८/१२/

ई.सं: . २०१२/०४/

.....
ज्योती भट्टचन
सह प्राध्यापक
शोध निर्देशक
इतिहास तथा संस्कृति विभाग
पृथ्वीनारायण क्याम्पस
पोखरा

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय

इतिहास तथा संस्कृति विभाग

पृथ्वीनारायण क्याम्पस

पोखरा

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय इतिहास तथा संस्कृति विभाग अन्तर्गत इतिहास विषयको स्नाकोत्तर तहको पाठ्यक्रम अनुसार श्री तारा प्रसाद बस्यालले स्याङ्जा जिल्ला मालुङ्गा गा.वि.स.का मगर जातिहरुको सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक अवस्थाको अध्ययन शिर्षकको शोधपत्रलाई स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

१. विभागीय प्रमुख : सह प्राध्यापक श्री ज्योति भट्टचन
२. वाह्य परीक्षक :
३. शोध निर्देशक : सह प्राध्यापक श्री ज्योति भट्टचन

मिति: वि.स: . २०६८/१२/

ई.सं: . २०१२/०४/

प्राक्कथन

नेपाल एक बहुभाषिक, बहुसास्कृतिक, बहुजातिक र बहुधार्मिक सुन्दर देश हो । जहाँ परम्परा देखि विभिन्न जातजातिहरूको मिश्रण बाट नै यो सुन्दर राष्ट्रको निर्माण भएको थियो । देशमा छरिएर रहेका विविध जातजातिहरूका संस्कृति, परम्परा, चाडपर्व, भाषा र भेषभूषा आदि लाई संरक्षण गरी सुन्दर राष्ट्र कायम राख्नु नै आजको आवश्यकता हो । प्रस्तुत शोधपत्र नेपालको पश्चिमाञ्चल विकाश क्षेत्र अर्न्तगत स्याङ्जा जिल्ला मालुङ्गा गा.वि.स. मा रहेका विभिध जातिहरू मध्ये मगर जातिको सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक अवस्था प्रकाश पार्ने उद्देश्यले यो शोधपत्र तयार पारिएको छ । नेपालमा रहेका ११८ जनजाति मध्ये मगर जाति सबै भन्दा ठूलो जनजातिमा पर्दछ । यस जातिको विविध पक्षको बारे थप अध्ययन अनुसन्धान गर्न अनुसन्धानदाता, अन्वेषकहरूलाई केहि मात्रामा भएपनि यस शोधपत्रले सहयोग गर्नेछ । सर्वप्रथम मलाई प्रस्तुत शीर्षकमा शोधकार्य गर्न अवसर प्रदान गर्ने त्रि.वि.वि. पृथ्वीनारायण क्याम्पस इतिहास तथा संस्कृति विभाग र यस विभागका प्रमुख श्री ज्योति भट्टचन प्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । यस शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा अत्यन्त व्यस्तताका बावजुत पनि मलाई थुप्रै सल्लाह, सुझाव, प्रेरणा एवं निर्देशन दिई कोरा लेखन अभ्यासलाई परीष्कार र परिमार्जनोन्मुख गराउने श्रद्धेय गुरु तथा शोध सल्लाहाकार श्री चन्द्रकान्त पौडेल प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु साथै यस विभागका गुरुहरू प्रा. डा. दिल बहादुर क्षेत्री, सहप्राध्यापक डा. ज्ञान बहादुर कार्की, डा. दिर्घमान गुरुङ्ग, श्रीराम घिमिरे, बसन्त पराजुली, नारायण प्रसाद ढकाल लगायत सम्पूर्ण गुरुहरू प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

समयको अभावका बावजुत पनि मेरो अध्ययन र अनुसन्धानलाई अगाडी बढाउन सुझाव, सल्लाह र सहयोग गर्ने जिवन संगीनि र छोरा प्रति आभार प्रकट गर्दछु । साथै चिराग उच्च मा.वि.का शिक्षक साथीहरू, गा.वि.स. सचिव ज्यू, प्रति पनि हार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहान्छु । स्थलगत अध्ययनमा सहयोग गर्ने सम्पूर्ण मगर साथीहरू साथै आफ्नो अमूल्य समय दिई लेखन कार्यमा सहयोग गर्ने श्री जगनाथ अर्याल ज्यू समेत धन्यवादको पात्र हुनुहुन्छ ।

प्रस्तुत शोधपत्रलाई मेहनत पूर्वक छिटो छरितो तरिकाले मुद्रण गर्न सहयोग गर्ने आविष्कार टाईपिङ्ग, भिमकाली पाटन वगरका अनील पौडेल, नेशनल कम्प्यूटर, गल्याङ्गका ध्रुव पराजुली साथै गेटवे साइवरका सुभाष भारी र सुरेश थापालाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

अन्त्यमा यस शोधपत्रको समुचित मूल्याङ्कनार्थ त्रिभुवन विश्वविद्यालय पृथ्वीनारायण क्याम्पस इतिहास तथा संस्कृति विभाग पोखरा समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

मिति: वि.सं. . २०६८/१२/

ई.सं. . २०१२/०४/

.....

श्री तारा प्रसाद बस्याल
इतिहास तथा संस्कृति
विभाग
पृथ्वीनारायण क्याम्पस
पोखरा

विषय सूची

सिफारीस पत्र

स्वीकृति पत्र

प्राक्कथन

शिर्षक

पृष्ठ

परिच्छेद एक

१. अध्ययनको परिचय	१-१२
१.१. पृष्ठभूमी	१
१.२. समस्या कथन	६
१.३. अध्ययनको उद्देश्य	७
१.४. अध्ययनको महत्व	७
१.५. अध्ययनको सिमा	८
१.६. पूर्व साहित्यको समिक्षा	८
१.७. अनुसन्धान विधि	९
१.७.१. अनुसन्धान ढाँचा	९
१.७.२. अध्ययन क्षेत्रको छनौटको औचित्य	१०
१.७.३. तथ्याङ्कको समग्रता र नमुना छनौट	१०
१.७.४. तथ्याङ्कको प्रकार र स्रोत	११
१.७.५. तथ्याङ्क संकलन विधि	११
१.८. अध्ययनको संगठन	१२

परिच्छेद दुई

२. अध्ययन क्षेत्रको परिचय	१४-१८
२.१. स्याङ्जा जिल्लाको सामान्य परिचय	१४
२.२. मगरहरुको उत्पत्ती र स्याङ्जामा आगमन	१५
२.३. मालुङ्गा गा.वि.स.को सामान्य परिचय	१६
२.४. जनसंख्या	१८

परिच्छेद तिन

३. मगरहरुको सामाजिक अवस्था	१९-२८
३.१. जनसंख्या (मगरको मात्र)	१९

३.२. परिवारको आकार	२०
३.३. परिवारको प्रकार	२०
३.४. विवाहको प्रकार	२१
३.५. शैक्षिक अवस्था	२३
३.६. परिवार नियोजनको जानकारी	२५
३.७. परिवार नियोजनको स्थिति	२५
३.८. अन्य जातिहरु संगको सम्बन्ध	२६
३.९. राजनिती तथा संघ संस्थामा आवद्धता	२७
३.१०. छोरा छोरी प्रतिको दृष्टिकोण	२७
३.११. पारिवारीक निर्णयमा महिलाको स्थान	२८
परिच्छेद चार	२९-३७
४. मगरहरुको सास्कृतिक अवस्था	२९
४.१. प्रमुख संस्कारहरु	२९
४.१.१. जन्म संस्कार	२९
४.१.२. न्वारन संस्कार	३०
४.१.३. अन्नप्राशन	३०
४.१.४. छेवर	३१
४.१.५. विवाह	३१
४.१.६. मृत्यु	३२
४.१.७. भेषभुषा र खानपान	३३
४.२. धर्म तथा पुजाआजा	३३
४.३. चाडपर्व	३४
४.३.१. साउने सङ्क्रान्ति	३४
४.३.२. नाग पंचमी	३५
४.३.३. कूल पुजा	३५
४.३.४. एकादशी	३५
४.३.५. कृष्ण जन्माष्टमी	३६
४.३.६. शिवरात्री	३६
४.३.७. दशैं	३६
४.३.८. तिहार	३७

४.३.९. तीज र ऋषी पञ्चमी	३७
परिच्छेद पाँच	३९-४७
५. मगरहरुको आर्थिक अवस्थ	३९
५.१. कृषि	३९
५.२. नोकरी	४०
५.३. उद्योग	४१
५.४. भुःस्वामित्व	४१
५.५. पशुपालनको अवस्था	४३
५.६. घरको प्रकार	४३
५.७. वार्षिक आय व्ययको विवरण	४४
५.७.१. वार्षिक आमदानीको अवस्था	४४
५.७.२. वार्षिक खर्च	४५
५.७.३. बचत हुने वा नहुने अवस्था	४६
५.७.४. अपुग भएका पुऱ्याउने स्रोत	४७
परिच्छेद छ	४८-४९
६. शाराशं तथा निष्कर्ष	४८
६.१. शाराशं	४८
६.२. निष्कर्ष	४९
शर्द्धभ सूची	
पत्रिकाहरु	
परिशिष्ट	